

IFFR 2019

VERDWENEN IN EEN VIRTUELE RUIMTE

Wanneer is Vertovs verbeelding van de Man met de Filmcamera definitief nostalgisch geworden? Onder het regime van onze contemporaine internetcultuur hoeft een cineast al lang niet meer de straat op om mens en maatschappij te doorgronden. — TIM BOUWHUIS

Er waren maar een paar browsersessies nodig om de productie van *PRESENT.PERFECT.* in gang te zetten; Shengze Zhu won de hoofdprijs van het International Film Festival Rotterdam 2019 met een film die alleen uit online streamingssessies bestaat. De Chinese filmmaker selecteerde haar protagonisten uit de miljoenen landgenoten die in 2016 en 2017 naar een virtueel publiek zochten. Haar werkwijze is tekenend voor het relatieve karakter van menselijk contact in tijden van ironische verbondenheid: Zhu keek honderden uren naar mensen die ze nooit in het echt zou ontmoeten. Ze werkt daarbij vanuit haar onvoorwaardelijke sympathie voor de levens die ze uitlicht. Toegang tot een macrokosmos van implicaties en ideeën krijgen we alleen via de gemarginaliseerde stemmen in de film zelf. Een vergelijkbaar gebrek aan een leidend metaniveau vinden we in *BNK48: GIRLS DON'T CRY* (Nawapol Thamrongrattanarit). Waar deze filmmakers nog vertrouwen op de kracht van emotie, wordt er in het merendeel van de relevante festivaltitels gericht gezocht naar een geschikte mal voor kritiek en reflectie. Dwingen filmische verkenningen van het globale internetlandschap ook een hervorming van beeldtaal af?

OUT OF SIGHT, OUT OF MIND barst van de ironische kwinkslagen, die uitdrukking geven aan eenzelfde uitholling van de geest. We volgen een groep millennials die nieuwjaar vieren voor een YouTube-stream. Tijdens een seksscène klinkt Ravels Bolero. Dat de reflecties van regisseur-acteur Brian Follmer maar beperkt resoneren, komt vooral omdat hij stilistisch telkens op een veilige afstand blijft van het daadwerkelijke vacuüm. De film beweegt zich daarmee op een fascinerend breukvlak van de cultuurkritiek. Kunnen cineasten het zich in hun commentaren op het digitale tijdperk nog veroorloven om via een voice-over boven die schijnwerkelijkheid uit te stijgen? De gemakzucht van rigoureuze afwijzing correspondeert niet langer met de onomkeerbaarheid van digitalisatie. "Radicaler terughoudendheid is ook narcistisch", zegt Guillaume Canet in Olivier Assayas' *DOUBLES VIES*.

Gestaag groeit dan ook het aantal filmmakers dat zich de luxe van distantie niet gunt. *GOING SOUTH* (Dominic Gagnon) bestaat volledig uit YouTube-materiaal. Het is een film op drift. Van een Flat Earthsympathisant bewegen we ons naar

een geanimeerde veldslag tussen kerstmannen en pinguïns. "Over tien jaar is werken bij Starbucks de uitzondering," horen we, "dan vragen al die mensen die hun geld online verdienen zich af waarom jij geen échte baan gaat zoeken."

Afwezig/aanwezig online

De mensheid heeft zich gevormd en ontwikkeld door verhalen. Misschien is dat wel de meest rake reden dat we verdwijnen in virtuele ruimtes: in die cocon van data kunnen we allemaal ons eigen verhaal vertellen. De spanningsboog van het internet is er een van aandacht en absentie. Wie kijkt? Wie luistert? "Alsjeblieft, zeg wat", zegt een eenzame kraanwerker in *PRESENT. PERFECT.* Het wachten was op de juiste filmmaker. In de 'echte' wereld gaat het echter vaker de andere kant op. De grootste paradox van internet en aandacht vinden we in *A SELF-INDUCED HALLUCINATION* (Dan Schoenbrun), een fragmentarische filmspiraal rond internetmythe Slender Man. Mensen hebben geen aandacht voor de saaie waarheid. Het is de gekte die hun blik vasthoudt. Schoenbrun weet te onderstrepen dat het niets uitmaakt of de Slender Man wel of niet bestaat. Het is het concept dat de massa in de ban houdt. Het concept is reëel en het neemt de plek in van het tastbare.

In dat kader is *LOST EPISODE* een extra verontrustende kortfilm, die meer nazindert dan de meeste langspelers bijeen. Christopher Radcliff (*The Strange Ones*) verbeeldt de internetmanie rond een macabere Mickey Mousecartoon die kijkers naar verluidd tot zelfmoord dreef. Zelfs metamuizen kunnen een soort Slender Man worden. Radcliff laat de regie aan de representaties. Wanneer sloeg de virtuele chaos toe? Het grote imploderen van de werkelijkheid ging vooraf aan de video. Al wat rest is een scherm vol simulaties; niet langer kunnen we voorbij het waanbeeld kijken. De wereldmaatschappij leeft niet in een internet-bubbel; ze is die bubbel.